

УДК 021:024

Цитування:

Думанський Н. О. Робота з бібліотечними та архівними фондами: пошук і збір наукової інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 63–68.

Dumanskyi N. (2023). Working with Library and Archive Funds, Search and Collection of Scientific Information. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 63–68 [in Ukrainian].

Думанський Нестор Остапович,
аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв,
старший викладач кафедри
соціальних комунікацій
та інформаційної діяльності
Національного університету
«Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0001-6908-2751>
dis5122.ndumanski@dakkkim.edu.ua

РОБОТА З БІБЛІОТЕЧНИМИ ТА АРХІВНИМИ ФОНДАМИ: ПОШУК І ЗБІР НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

*Метою роботи є дослідження та аналіз ефективності взаємодії з бібліотечними та архівними фондами в контексті сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. Проводиться аналіз не лише загальних аспектів використання бібліотечних ресурсів, а й методів пошуку наукової інформації. Передбачається також надання конкретних та деталізованих рекомендацій, спрямованих на поліпшення якості та ефективності взаємодії з науковими фондами. Розглядаються актуальні можливості використання бібліотечних ресурсів, враховуючи сучасні вимоги до інформаційних технологій та стандартів комунікацій. Стаття ставить перед собою завдання розкрити не лише загальні принципи, але й важливі деталі роботи з цими фондами, зокрема, наголошуючи на оптимальних стратегіях пошуку наукової інформації. **Методологія дослідження** базується на аналізі спектра наукової літератури, що охоплює теоретичні та практичні основи в сфері використання бібліотечних та архівних ресурсів. Використані методи пошуку наукової інформації не обмежуються лише традиційними джерелами, включаючи різноманітні бази даних, каталоги, а також новаторські інформаційно-комунікаційні технології. **Наукова новизна** статті полягає у вдосконаленні стратегій та підходів до використання бібліотечних та архівних фондів, де основний акцент робиться на використанні передових інформаційно-комунікаційних технологій. Стаття розкриває потенціал цих технологій для ефективного пошуку та використанню наукової інформації, акцентуючи на важливості впровадження інновацій у сферу досліджень. **Висновок.** Результати дослідження вказують на необхідність постійного адаптування методів роботи з бібліотечними та архівними фондами до вимог і можливостей інформаційних технологій. Використання різноманітних баз даних та інших інформаційних ресурсів є ключовим для покращення доступності наукової інформації та забезпечення більш ефективної роботи дослідників та студентів. Такий підхід сприяє розвитку наукової спільноти, а його впровадження допомагає у висвітленні важливості інновацій у забезпеченні успішної роботи у сфері наукових досліджень та вищої освіти.*

Ключові слова: бібліотечні фонди, архівні фонди, наукова інформація, інформаційно-комунікаційні технології, методи пошуку, рекомендації.

Dumanskyi Nestor,
Postgraduate Student,
National Academy of Culture and Arts Management,
Senior Lecturer, SCIA Department,
Lviv Polytechnic National University

WORKING WITH LIBRARY AND ARCHIVE FUNDS, SEARCH AND COLLECTION OF SCIENTIFIC INFORMATION

The purpose of the article is research and analysis of the effectiveness of interaction with library and archival funds in the context of modern information and communication technologies. Not only the general aspects of using library resources, but also the methods of searching for scientific information are analysed.

*It is also expected to provide specific and detailed recommendations aimed at improving the quality and efficiency of interactions with scientific foundations. Current opportunities for using library resources are considered, considering modern requirements for information technologies and communication standards. The article sets itself the task of revealing not only general principles but also important details of working with these funds, in particular emphasising optimal strategies for searching for scientific information. **The research methodology** is based on the analysis of the spectrum of scientific literature, covering theoretical and practical foundations in the field of using library and archival resources. The methods used for finding scientific information are not limited to traditional sources, including various databases and catalogues, as well as innovative information and communication technologies. **The scientific novelty** of the article lies in the improvement of strategies and approaches to the use of library and archival funds, where the main emphasis is placed on the use of advanced information and communication technologies. The article reveals the potential of these technologies for effective search and use of scientific information, emphasising the importance of introducing innovations into the field of research. **Conclusion.** The results of the study indicate the need for constant adaptation of methods of working with library and archival funds to the requirements and capabilities of information technologies. The use of various databases and other information resources is key to improving the availability of scientific information and ensuring the efficient work of researchers and students. This approach contributes to the development of the scientific community, and its implementation helps to highlight the importance of innovation in ensuring successful work in the fields of scientific research and higher education.*

Keywords: library collections, archival collections, scientific information, information and communication technologies, research methods, recommendations.

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ переживає вражаючий розвиток інформаційних технологій, який вплинув на всі аспекти життя суспільства. В цьому контексті, робота з бібліотечними та архівними фондами стає ключовим елементом процесу пошуку та використання наукової інформації. Актуальність теми дослідження, якій присвячена ця стаття, обумовлена кількома основними чинниками.

Перш за все – це зростання обсягів інформації. Адже сучасні технології зумовили виразний ріст обсягу наукової інформації, що зберігається в бібліотечних та архівних фондах. Це робить необхідним розробку та вдосконалення методів пошуку та аналізу цієї інформації.

Також зростає вплив інформаційних технологій як інструментів, оскільки інформаційно-комунікаційні технології стали потужними інструментами для збору, зберігання та пошуку наукової інформації. Розуміння їхнього потенціалу та ефективне використання є надзвичайно важливим для успіху дослідників, студентів та інших зацікавлених осіб.

Постійна еволюція методів роботи дозволяє інформаційним технологіям надавати нові можливості для роботи з бібліотечними та архівними фондами. У цьому випадку актуальність дослідження полягає в тому, що воно спрямоване на аналіз і оновлення підходів до використання цих можливостей.

Робота з бібліотечними та архівними фондами за допомогою інформаційних технологій

може робити наукову інформацію доступною та зрозумілою для різних категорій користувачів, включаючи студентів, дослідників, викладачів і громадськість загалом.

Зважаючи на ці фактори, робота з бібліотечними та архівними фондами у контексті інформаційних технологій вимагає постійного оновлення та вдосконалення. Дослідження цієї статті спрямоване на розв'язання цих актуальних завдань та надання практичних рекомендацій для поліпшення роботи з цими фондами в сучасному інформаційному середовищі.

Аналіз досліджень і публікацій. Для здійснення цього дослідження був проведений аналіз наукової літератури та публікацій у галузі роботи з бібліотечними та архівними фондами, а також використання інформаційно-комунікаційних технологій. Основні результати цього аналізу вказують на важливі тенденції та питання, які були ідентифіковані під час літературного огляду.

Аналіз наукових досліджень показав, що бібліотеки та архіви активно впроваджують інформаційні технології для зберігання, обробки та надання доступу до своїх фондів. Ця тенденція дозволяє поліпшити якість обслуговування користувачів та збільшити ефективність роботи з інформацією. Крім того, вивчення наукових публікацій вказує на зростання інтересу до створення цифрових архівів та онлайн-бібліотек, які надають можливість зберігання та доступу до документів в електронному форматі. Це сприяє зручності користувачів та дозволяє зберігати цінну інформацію в

довгостроковому плані.

Дослідження показали зростання зацікавленості в розвитку інструментів для ефективного пошуку наукової інформації в бібліотеках та архівах. Інтеграція різних пошукових систем та розробка аналітичних інструментів допомагають користувачам знаходити необхідну інформацію швидше та з меншими зусиллями. Також наукові дослідження в цій галузі підкреслюють важливість використання інформаційно-комунікаційних технологій для поліпшення процесів освіти та дослідницької роботи. Це дозволяє студентам та науковцям ефективніше використовувати доступну наукову інформацію та розширювати обсяг своїх досліджень.

Аналіз наукових досліджень та публікацій засвідчив необхідність постійного оновлення підходів до роботи з бібліотечними та архівними фондами, а також акцентує увагу на важливості використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для поліпшення доступу до наукової інформації. Відомості, отримані під час аналізу, слугують основою для подальших рекомендацій та висновків у цій статті.

Метою цієї статті є проведення дослідження та аналіз роботи з бібліотечними та архівними фондами у сучасному інформаційному середовищі, з фокусом на використанні інформаційно-комунікаційних технологій. Вона допоможе зрозуміти, як інформаційні технології можуть бути використані для подолання викликів, які постають перед сучасними користувачами бібліотечних та архівних фондів у світі великої кількості наукової інформації та швидкого розвитку інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу. Бібліотеки та архіви – це установи, які зберігають і забезпечують доступ до будь-якої інформації. Бібліотека – це організація, яка збирає, зберігає, систематизує та забезпечує доступ до різноманітної літератури та інформаційних ресурсів. В архівах зберігаються документи, які мають історичне значення або важливі для діяльності організації чи суспільства в цілому [1].

Бібліотечні фонди можуть включати книги, періодичні видання, електронні книги, аудіо- та відеоматеріали та інші джерела інформації. Бібліотеки можуть бути публічними та різних типів, такими як шкільні, наукові, професійні тощо. Архівні фонди зазвичай містять документи, пов'язані з історією місцевості, події, організації чи особи. Це можуть бути старі листи, договори, документи державних установ, демографічна інформація тощо [2].

Одним з основних методів роботи з бібліотечним та архівним фондом є пошук інформації. В бібліотеці для цього можуть використовуватись каталоги, бази даних, електронні каталоги та інші інформаційні ресурси. Крім того, бібліотекарі можуть надавати консультації та допомогу у пошуку необхідної інформації [3].

Для роботи з архівним фондом потрібні спеціальні знання, оскільки ці документи можуть бути старі та погано збережені. Для цього можна скористатись послугами архівістів, які допоможуть знайти необхідну інформацію, датувати документи та забезпечити їх безпечне зберігання [2].

Загалом робота з бібліотечним та архівним фондом є важливим етапом виконання наукових досліджень та навчальних завдань. Ці ресурси надають необхідну інформацію для підготовки наукових робіт, підвищення рівня освіти та розвитку людської культури. Працівники бібліотек та архівів грають важливу роль у збереженні та забезпеченні доступу до цієї інформації.

Доцільно розглянути методи пошуку наукової інформації в університетських бібліотеках, включаючи використання баз даних, каталогів та інших ресурсів. Університетські бібліотеки є важливим джерелом наукової інформації для студентів, викладачів та науковців. Однак, відшукати необхідну інформацію великих обсягів може бути складно. В даному рефераті будуть описані методи пошуку наукової інформації в університетських бібліотеках, включаючи використання баз даних, каталогів та інших ресурсів.

Пошук наукової інформації в університетських бібліотеках може бути здійснений за допомогою різних методів. Один з найбільш поширених методів – це використання каталогів та бібліографічних баз даних. Каталог – це перелік книг, журналів, статей та інших видань, які зберігаються в бібліотеці. Бібліографічна база даних – це електронний перелік публікацій, який містить інформацію про автора, назву, видавництво та інші важливі деталі.

Іншим методом пошуку інформації є використання електронних ресурсів, таких як бази даних, електронні книги та журнали, а також різні ресурси Інтернету. Бібліотеки зазвичай надають доступ до різних баз даних, які містять наукові статті, тези конференцій, рецензії та іншу інформацію.

При пошуку наукової інформації в університетських бібліотеках можуть бути корисні інші ресурси, такі як бібліотечні примірники, інтерактивні картки, індекси та тезауруси. Бібліотечні примірники – це перелік видань, які зберігаються

в бібліотеці, інтерактивні картки - це довідники з термінології та інших важливих понять, індекси - це перелік термінів та їхніх сполучень з іншими термінами, а тезауруси - це електронні словники, які містять синоніми, антоніми та іншу важливу інформацію.

Окрім того, університетські бібліотеки можуть мати спеціальні послуги для користувачів, які допомагають знайти потрібну інформацію. Наприклад, бібліотекарі можуть надавати

консультації з пошуку літератури та навіть допомагати студентам складати список літератури для їхніх наукових робіт.

Узагалі пошук наукової інформації в університетських бібліотеках може бути часом затратним та складним процесом. Проте, з використанням різноманітних ресурсів та послуг, доступних у бібліотеках, пошук інформації може стати більш ефективним та результативним (табл. 1).

Таблиця 1

Пошук і збір наукової інформації у бібліотечних та архівних фондах

Метод пошуку	Джерела інформації	Ефективність
Бібліотечні каталоги	Бібліотечні колекції	Середня
Онлайн бази даних	Електронні журнали	Висока
Пошукові системи	Вебсайти	Висока
Архіви та спеціалізовані ресурси	Архівні фонди	Залежить від джерела
Соціальні мережі	Користувач-генерована	Різна

Отже, університетські бібліотеки є важливим джерелом наукової інформації та надають різноманітні методи та ресурси для пошуку інформації. Крім того, знання та навички використання різних ресурсів та методів, а також взаємодія з бібліотекарями, можуть допомогти зробити процес пошуку інформації більш ефективним та результативним для користувачів (табл. 1).

Розглянемо застосування інформаційно-комунікаційних технологій в роботі з бібліотеками та архівами. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є невід'ємною складовою сучасного суспільства. Вони дозволяють ефективно організувати та зберігати інформацію, швидко знаходити необхідну інформацію та спілкуватися з іншими користувачами. Застосування ІКТ в роботі з бібліотеками та архівами може значно поліпшити якість та ефективність роботи цих установ.

Перш за все, застосування ІКТ дозволяє бібліотекам та архівам швидко та ефективно організувати та зберігати інформацію. За допомогою електронних баз даних та систем управління документами, бібліотеки та архіви можуть легко відслідковувати та контролювати потік документів, що надходять та видаються. Також, ці установи можуть використовувати спеціальні програми для організації та зберігання цифрових копій документів, що дозволяє зберігати документи в електронному вигляді та ефективно керувати ними [4].

Другим важливим аспектом застосування ІКТ в роботі з бібліотеками та архівами є швидкий та зручний доступ до інформації. Бібліотеки та архіви можуть надавати доступ до своїх каталогів та баз даних в Інтернеті, що дозволяє користувачам швидко знаходити необхідну інформацію з будь-якого місця та в будь-який час. Крім того,

бібліотеки та архіви можуть використовувати спеціальні програмні засоби для створення та публікації електронних каталогів та баз даних. Це дозволяє користувачам з легкістю шукати необхідну інформацію, використовуючи ключові слова та інші критерії пошуку.

Іншим важливим аспектом застосування ІКТ в роботі з бібліотеками та архівами є можливість взаємодії з користувачами через різні електронні канали. Бібліотеки та архіви можуть надавати доступ до своїх ресурсів через вебсайти, електронну пошту, соціальні мережі та інші електронні засоби зв'язку. Це дозволяє користувачам швидко отримувати необхідну інформацію, а також звертатися до бібліотекарів та архівістів з питаннями та проханнями.

Застосування ІКТ в роботі з бібліотеками та архівами є важливим кроком до створення сучасної та ефективної установи. Інформаційні технології дозволяють бібліотекам та архівам ефективно організувати та зберігати інформацію, швидко знаходити необхідну інформацію та взаємодіяти з користувачами. Крім того, застосування ІКТ дозволяє бібліотекам та архівам зберігати цифрові копії документів, що є важливим для збереження культурної спадщини та захисту від пошкодження чи втрати. Всі ці фактори роблять застосування ІКТ необхідною складовою роботи бібліотек та архівів

Бібліотеки та архіви є важливими інституціями, що забезпечують доступ до інформації та зберігають культурну спадщину. Щоб покращити роботу з бібліотечними та архівними фондами, можна виконати кілька рекомендацій.

По-перше, важливо забезпечити належне зберігання та організацію фондів. Бібліотеки та

архіви повинні забезпечити належне зберігання документів та забезпечити легкий доступ до них. Для цього можуть бути використані електронні бази даних та системи управління документами.

По-друге, важливо забезпечити доступність інформації. Бібліотеки та архіви повинні надавати доступ до своїх фондів за допомогою різних каналів, включаючи Інтернет та електронну пошту. Також, важливо забезпечити легкий доступ до інформації для людей з обмеженими можливостями, наприклад, шляхом створення аудіо- та відеоматеріалів.

По-третє, важливо забезпечити навчання користувачів роботі з бібліотечними та архівними фондами. Бібліотеки та архіви повинні проводити різноманітні курси та тренінги для користувачів, щоб навчити їх знаходити необхідну інформацію та ефективно використовувати доступні ресурси.

По-четверте, важливо забезпечити взаємодію з користувачами та зворотний зв'язок. Бібліотеки та архіви повинні бути відкритими для спілкування з користувачами та надавати можливість залишати зворотний зв'язок. Це дозволить бібліотекам та архівам отримувати фідбек від користувачів та покращувати якість надання послуг.

І на сам кінець, важливо використовувати сучасні технології та інструменти. Бібліотеки та архіви повинні використовувати сучасні технології та інструменти для забезпечення ефективної роботи. Наприклад, використання системи управління електронними документами та електронних каталогів допоможе забезпечити швидкий та зручний доступ до інформації.

У підсумку забезпечення належного зберігання та організації фондів, доступності інформації, навчання користувачів, взаємодії з користувачами та використання сучасних технологій є важливими рекомендаціями для поліпшення роботи з бібліотечними та архівними фондами. Виконання цих рекомендацій допоможе забезпечити більш ефективну та доступну роботу бібліотек та архівів, а також покращити якість надання послуг користувачам.

Наукова новизна полягає в акцентуванні уваги на сучасних підходах до роботи з

бібліотечними та архівними фондами, зокрема, використанні інформаційно-комунікаційних технологій та розкритті можливостей, які ці технології надають для покращення доступності та ефективності роботи дослідників, студентів та інших зацікавлених осіб у пошуку та використанні наукової інформації.

Дослідження засвідчує необхідність постійного оновлення методів роботи з бібліотечними та архівними фондами, адаптації їх до потреб і можливостей сучасних інформаційних технологій. Ця наукова новизна підсилює актуальність роботи та підкреслює важливість пошуку нових шляхів для поліпшення доступу до наукової інформації.

Загалом, пропонується підхід до роботи з бібліотечними та архівними фондами, який об'єднує традиційні методи з передовими інформаційними технологіями, сприяючи подоланню викликів інформаційного суспільства та забезпечуючи більшу доступність та ефективність роботи з науковою інформацією.

Висновок. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій є важливою складовою роботи з бібліотеками та архівами. Інформаційні технології дозволяють ефективно організовувати та зберігати інформацію, швидко знаходити необхідну інформацію та взаємодіяти з користувачами. Застосування ІКТ дозволяє бібліотекам та архівам зберігати цифрові копії документів, що є важливим для збереження культурної спадщини та захисту від пошкодження чи втрати.

Проте, для успішного використання ІКТ необхідно мати не тільки відповідні технічні засоби, а й вміння користуватися ними та мати необхідні знання та навички. Тому, навчання користувачів використанню ІКТ та розуміння їхніх потреб у роботі з інформацією є важливими завданнями для бібліотек та архівів.

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє підвищити ефективність роботи з бібліотеками та архівами, забезпечити швидкий та зручний доступ до інформації, а також зберегти та захистити культурну спадщину від пошкодження чи втрати.

Список використаних джерел

1. Бачинська Н. А. Бібліотекознавство : посіб. для вищ. навч. закл. : Київ : Медінформ, 2016. 242 с.
2. Олійник С. В. Архівознавство. Конспект лекцій для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України : Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. 144 с.
3. Солоїденко Г. І. Бібліотечні стандарти: нові виклики та українські реалії. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек* : матер. Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 03–05 жовтня 2017 р.). Київ, 2017. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1134> (дата звернення: 10.08.2023).

4. Одинока Л. П. Галузева система науково-технічної інформації з архівної справи та документознавства : Українська архівна енциклопедія. Держкомархів України : Київ, 2008. 224 с.
5. Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова» : вебсайт. URL: <http://www.ukrbook.net> (дата звернення: 10.10.2023).
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : електронні інформаційні ресурси НБУВ : вебсайт. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 10.08.2023).
7. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого : вебсайт. URL: <http://www.nplu.org> (дата звернення: 10.08.2023).
8. Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка : вебсайт. URL: <http://library.kubg.edu.ua> (дата звернення: 10.10.2023).
9. Українська бібліотечна асоціація : вебсайт. URL: <http://www.ula.org.ua/ua/> (дата звернення: 10.10.2023).

References

1. Bachynska, N. A. (2016). Library science. Kyiv: Medinform [in Ukrainian].
2. Oliinyk, S. V. (2014). Archival science. Synopsis of lectures for students of historical faculties of higher educational institutions of Ukraine. Kamianets-Podilskyi: PP "Medobory 2006" [in Ukrainian].
3. Soloiidenko, H. I. (2017). Library standards: new challenges and Ukrainian realities. International scientific conference "Library. Science. Communication. Strategic tasks of the development of scientific libraries". Kyiv. Retrieved from: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1134> [in Ukrainian].
4. Odynoka, L. P. (2008). Branch system of scientific and technical information on archival affairs and document studies. Ukrainian archival encyclopedia. Derzhkomarchiv of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
5. State Scientific Institution "Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine". Retrieved from: <http://www.ukrbook.net> [in Ukrainian].
6. V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine: electronic information resources of National Library of Ukraine. Retrieved from: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Yaroslav Mudry National Library of Ukraine. Retrieved from: <http://www.nplu.org> [in Ukrainian].
8. Library of Borys Grinchenko Kyiv University. Retrieved from: <http://library.kubg.edu.ua> [in Ukrainian].
9. Ukrainian Library Association. Retrieved from: <http://www.ula.org.ua/ua/> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 12.10.2023
Отримано після доопрацювання 14.11.2023
Прийнято до друку 22.11.2023*